

СУТІСНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОЗНАКИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Реалізація ефективної політики у сфері державних фінансів посідає важливе місце у процесі регулювання економічного розвитку держави. Одним із основних інструментів державного регулювання економіки є система державного фінансового контролю, яка є важливим чинником соціально-економічного розвитку держави в цілому.

Як відомо, за своєю економічною суттю державний фінансовий контроль це комплекс заходів, що вживаються законодавчими та виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ, для забезпечення законності та ефективності формування. Володіння та використання фінансових ресурсів з метою захисту фінансових інтересів держави, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадян, а також успішного досягнення поставлених цілей у сфері фінансів.[2, с. 581]. Він є невід'ємною і важливою складовою державного регулювання економіки, оскільки покликаний забезпечити цей процес достовірною інформацією про використання суб'єктами господарювання фінансових ресурсів, виявлення наявних відхилень від встановлених норм, які перешкоджають формуванню, цільовому та ефективному використанню централізованих фінансових ресурсів, а також дає змогу вжити необхідні заходи для запобігання негативних явищ і профілактики їх на майбутнє, що сприятиме ефективному здійсненню їх регулювання.

Організаційні форми цього контролю мають відповідати вимогам Конституції України, що передбачає зобов'язання органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб діяти лише на підставі чинного законодавства в межах визначених ним повноважень [1].

Державний фінансовий контроль виступає з одного боку необхідною умовою ефективності управління фінансами, а з іншого – є однією із його завершальних стадій даного процесу. Оскільки державний фінансовий контроль є процесом, що відображає результат руху фінансових ресурсів, починаючи від стадії їх формування, необхідних для початку здійснення діяльності у будь-якій сфері, і закінчуючи одержанням фінансових результатів цієї діяльності.

Загалом державний фінансовий контроль, можна визначити як, універсальне явище, що застосовується у різних сферах суспільного життя. Сутність фінансового контролю розкривається через основні його елементи, які визначають мету, завдання, суб'єкти та об'єкти, предмет, принципи, форми і методи контролю.

Визначальним елементом державного фінансового контролю є його мета, від чого, в основному, залежить вибір об'єкта даного процесу та інструменти, які забезпечують його проведення.

Тому визначальною метою державного фінансового контролю є:

- викриття на підконтрольних об'єктах порушень принципів законності, ефективності, доцільності при формуванні та використанні фінансових ресурсів, відхилень від прийнятих норм, стандартів якнайшвидше;
- притягнення винних осіб до відповідальності, забезпечення відшкодування завданих збитків;
- вжиття заходів з метою запобігання таким порушенням у майбутньому.

Державний фінансовий контроль лише тоді виконує відведену йому роль, якщо ґрунтуватиметься на наступних принципах:

- незалежності, що забезпечує невід'ємний атрибут демократії та виступає обов'язковим елементом управління державними фінансовими ресурсами;
- повноти охоплення об'єктів контролем, яка досягається завдяки вибірковій перевірці певних сегментів підконтрольних об'єктів;
- розподілу контрольних повноважень, який передбачає розмежування функцій ініціювання та виконання фінансового контролю між суб'єктами контролю;
- збалансованості контрольних дій, що передбачає узгодженість їхньої внутрішньої та зовнішньої спрямованості й забезпечує рівновагу фінансового контролю;
- превентивності контрольних дій, тобто дій, які носять попереджувальний характер, завдяки яким досягається завчасне здійснення контролю з метою запобігання виникненню суттєвих відхилень фактичного стану фінансової діяльності від встановлених норм;
- відповідальності, що передбачає відповідальність контролюючих суб'єктів за ефективність функціонування системи фінансового контролю та господарюючих суб'єктів за наслідки контрольних дій [2, с. 583].

Для забезпечення прояву сутності та призначення, державний фінансовий контроль виконує такі основні функції, як профілактичну, інформаційну та мобілізуючу.

Суть профілактичної функції державного фінансового контролю полягає у виявленні умов, які сприяють порушенню норм та стандартів, встановлених нормативно-правовими актами та законами, виникненню недочетів, крадіжок, зловживань, а також у встановленні осіб, винних у фінансових порушеннях, і притягненні їх до відповідальності відповідно до законодавства.

Інформаційна функція державного фінансового контролю зводиться до того, що інформація, отримана в результаті його здійснення, має стати основою для ухвалення тих чи інших управлінських рішень і вжиття корегувальних заходів, які забезпечать функціонування суб'єкта господарювання відповідно до встановлених законодавчих норм.

Мобілізуюча функція державного фінансового контролю передбачає усунення суб'єктом господарювання наслідків допущених фінансових порушень, умов, що їм сприяли, та розробку організаційно-правових заходів з розповсюдження прогресивних методів господарювання і недопущення фінансових порушень на інших об'єктах.

Державний фінансовий контроль на макрорівні є інструментом підвищення ефективності функціонування економіки; забезпечення обігу фінансових ресурсів відповідно до обмежувальних законодавством параметрів; повноти сплати податків та обов'язкових платежів; блокування діяльності, що загрожує національній безпеці; діяльності, яка спрямована на організацію забороненого державою виробництва товарів і надання послуг; діяльності, яка містить значні соціальні загрози, які зачіпають інтереси громадян, порушує законні інтереси держави, суб'єктів господарювання та суспільства в цілому.

На мікрорівні державний фінансовий контроль забезпечує дотримання правил ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, надання соціальних гарантій працівників і своєчасної виплати заробітної плати, попередження фіктивних фінансових операцій, попередження і усунення фактів незаконного, неефективного та нецільового використання бюджетних коштів, виявлення нецільового і неефективного використання майна державної і комунальної власності, нецільового використання кредитів і позик, отриманих під гарантії уряду.

В умовах глобальних економічних перетворень перед контролюючими органами держави постають все нові і нові завдання, серед яких науково-обґрунтоване бюджетування, збалансування бюджетних систем, гармонізація впливу функціонально різних органів державного фінансового контролю на темпи і пропорції зростання основних макроекономічних показників. Отже, проблеми удосконалення та посилення державного фінансового контролю залишаються актуальними і сьогодні, адже реформування системи контролю має не тільки важливе соціально-економічне значення, а й відіграє провідну роль у становленні демократичного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Із змінами, внесеними згідно із Законом №2222- 4 від 08.12.2004 р.- К.: Велес, 2007.
2. Юрій С.І. Казначейська система: Підруч. / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О. С. Даневич.- 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 583 с.

Комуницька М. П.

старший викладач кафедри фінансів

ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ БЮДЖЕТУ ТА СУБ'ЄКТИ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ

Аналіз стану справ з використанням державних коштів переконує, що протягом останніх років кількість управлінських проблем неухильно збільшується. Це пояснюється передусім тим, що в теорії та практиці державного управління відсутня цілісна система побудови державного фінансового контролю.

Тому, на нашу думку, розвиток системи державного фінансового контролю є одним із першочергових та найважливіших умов упорядкування функціонування державного апарату, ефективного використання бюджетних коштів і державної власності, суттєвого покращення якості роботи в усіх сферах суспільного життя.

Тож відсутність наукової теорії контролю, яка б враховувала законності перехідного періоду перебудови української економіки – одна із причин, що гальмує не тільки формування дійової правової бази контролю, а й практичне створення взаємодіючих один з одним елементів єдиної системи державної контрольної системи взагалі.